

A nemzeti kisebbségvédelem jó gyakorlatainak bemutatása az ET magyar elnöksége keretében

2021. október 5-én Budapesten került sor az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának (ET MB) magyar elnöksége keretében megrendezett harmadik kisebbségvédelmi konferenciára *A nemzeti kisebbségvédelem jó gyakorlatai* címmel. A konferencia előadói három panel keretében tekintették át a nemzeti kisebbségvédelem jó gyakorlatait, a jó példák hatását a kisebbségvédelmi szabályozásra és a nemzetiségi jogok helyzetét és kilátásait Kelet-Közép-Európában.

Az esemény Sztáray Péter biztonságpolitikáért felelős államtitkár megnyitó beszédével kezdődött, aki többek között elmondta, hogy néhány európai államban léteznek olyan jó gyakorlatok, amelyek által a nemzeti kisebbségek képesek megfelelően és átfogó módon gyakorolni jogaikat, és amelyek a többi ország számára is követendő példaként szolgálhatnak.

A konferencia első panelének előadói Szili Katalin autonómiáért felelős miniszterelnöki megbízott; Josef Noggler, a Bolzanói Autonóm Megye Tartományi Gyűlésének elnöke; Irina Vlah, a gagauz Autonóm Területi Egység kormányzója; Kalmár Ferenc miniszteri biztos, a kisebbségi vegyes bizottságok magyar társelnöke és Milan Bošnjak, a Magyar–Horvát Kisebbségi Vegyes Bizottság horvát társelnökhelyettese voltak, a panelt pedig Kántor Zoltán, a Nemzetpolitikai Kutatóintézet igazgatója moderálta. Szili Katalin elmondta, hogy az autonómiák létrejöttékor fontos magyarázó elv a szubszidiaritás, amely szerint minden döntést a polgárokhoz legközelebb lévő szinten kell meghozni, erre pedig sok esetben a különböző szintű és formájú autonómiák megfelelő válaszlehetőséget biztosítanak. Josef Noggler a dél-tiroli autonómiatörekvések alakulását mutatta be, aminek nyomán Olaszország és Ausztria tárgyalásainak eredményeként 2001-től Dél-Tirol autonóm megye lett, és 2006-tól a Dél-Tirolra vonatkozó tárgyalásokba Olaszország mellett Ausztriát is bevonják, így biztosított az anyaország védelme az ott élő osztrákok számára. Noggler kiemelte, hogy Dél-Tirol jó példának számít, ahol napjainkban nem zajlik etnikai vita, illetve Európa felé is sikerrel nyitott a térség, és sikerült stabilitást, jogbiztonságot elérnie. Irina Vlah Gagauzia autonómiájával kapcsolatban elmondta, hogy az sikertörténetnek számít, amelynek titka a kölcsönös

tiszteleten alapuló párbeszédben rejlik, napjainkban azonban a politikusok önös érdekeket követnek, agresszív módon viszonyulnak egymáshoz és a politikához. Moldova 2021-ben ünnepi függetlenné válásának 30. évfordulóját, azonban a tanulságok levonása során látni kell, hogy az országban törékeny a demokrácia. Hangsúlyozta, hogy a demokrácia elsősorban kötelezettségeket és felelősségvállalást kell hogy jelentsen, emellett pedig egymás iránti tiszteletet és szabad véleménynyilvánítást. Kalmár Ferenc és Milan Bošnjak a Magyar–Horvát Kisebbségi Vegyes Bizottság magyar és horvát társelnökeiként a KVB általános működését, folyamatait mutatták be. Kiemelték, hogy a KVB-ket az 1990-es években a szomszédos országokkal létrehozott „alapszerződések” vagy jószomszédsági szerződések hozták létre, amelyeknek célja, hogy az adott két ország az egymás államaiban élő nemzeti kisebbségeinek helyzetét figyelemmel kísérje, elősegítse jogaik tisztelben tartását, és megoldást találjon egyes őket érintő időszerű problémákra. Az előadók kiemelték, hogy a Magyar–Horvát KVB jól működik, és ezáltal több, a KVB keretében megfogalmazott célkitűzést sikerült megvalósítani az elmúlt évek során, például a Horvátországi Magyarok Demokratikus Közössége bellyei médiaházának felépítését vagy a Pécsi Horvát Színház rekonstrukcióját.

A második panel a jó példák hatását mutatta be a kisebbségvédelmi szabályozásra, aminek előadói Gál Kinga európai parlamenti képviselő; Sietske Poepjes, a Fríz Tartományi Kormány Tagja és Zahid Mövlazada, az EBESZ Nemzeti Kisebbségi Főbiztosi Hivatalának osztályvezetője voltak; a panelt pedig Tóth-Ferenci Adrienn, a KKM Magyarország szomszédoságpolitikájának fejlesztéséért felelős miniszteri biztosi Kabinetének főosztályvezetője moderálta. Gál Kinga szerint rendkívül fontos Európában ma is napirenden tartani az oktatással, nyelvhasználattal kapcsolatos kérdéseket. Az Európai Parlament (EP) Kisebbségi Munkacsoportjának is ez a célja, amelynek jelenleg az EU 18 tagállamából 42 EP-képviselő a tagja. Kifejtette, hogy az EU, és különösen az Európai Bizottság, elzárkózik az őshonos közösségek problémáinak megoldásától, és így tesz konkrét jogsérelmek megvalósulása esetén is, tehát kettős mércének vagyunk szemtanúi. A Kisebbségi Munkacsoport az utóbbi időben aktívan részt vállalt a nemzeti kisebbségekkel kapcsolatos két európai polgári kezdeményezés (Minority SafePack, Kohéziós politika a régiók egyenlőségéért és a regionális kultúrák fenntarthatóságáért) támogatásában, az aláírásgyűjtés szervezésében. Sietske Poepjes a fríz identitással kapcsolatos jellemzőkről beszélt, és hangsúlyozta, hogy bár Hollandiában a holland és a fríz a két hivatalos nyelv, a fríz identitás különbözik a hollandtól. Egy adott nyelv használatának biztosítása elengedhetetlen annak fennmaradása szempontjából, amelyet

a kormány kétféle módon tud támogatni, egyrészt jogi szabályozások által biztosítva a nyelv használatát, másrészt pedig jó példákat bemutatva és átültetve. Zahid Mövlazada előadásában az EBESZ nemzeti kisebbségi főbiztosának (OSCE HCNM) mandátumáról beszélt, ami elsősorban az etnikumok közötti konfliktusok megakadályozása az EBESZ részes államaiban. Az EBESZ, illetve a HCNM jövőre ünnepli állandó intézményként való fennállásának 30. évfordulóját. Mövlazada kiemelte a kisebbségi főbiztos által összeállított tematikus ajánlások és irányelvek fontosságát. Az EBESZ Kisebbségi Főbiztosi Hivatala szerint rendkívüli jelentősége van a kisebbségi nyelvek védelmének és támogatásának, azonban szintén szükséges az adott államnyelv elsajátítása is, mivel ez elősegíti a kisebbségek megfelelő fokú integrációját az adott társadalomba. Az egyik legnagyobb kihívás azonban megtalálni az egyensúlyt az államnyelv és a kisebbségi nyelvek használata, védelme és támogatása között.

A konferencia harmadik panele a nemzetiségi jogok helyzetével és kilátásaival foglalkozott kelet-közép-európai kontextusban. A panel előadói Ritter Imre országgyűlési képviselő; Snežana Kresoja, a Vajdasági Autonóm Tartomány Képviselőházának elnöki tanácsadója; Aurica Bojescu, az Ukrajnai Románok Régióközi Szervezetének titkára és Kulcsár-Terza József romániai parlamenti képviselő voltak. Ritter Imre a magyarországi német közösség parlamenti szószólójaként, illetve a Nemzetiségek Bizottságának elnökeként elmondta, hogy a Magyarországon hivatalosan elfogadott 13 nemzetiség támogatása, jogainak biztosítása az elmúlt években rendkívüli mértékben javult. A 2011-ben elfogadott nemzetiségek jogairól szóló törvény a 13 nemzetiséget államalkotó tényezőként ismeri el. 2013-ban a választási eljárásról szóló törvény által új időszak vette kezdetét, mivel a törvény létrehozta a nemzetiségi szószóló intézményét, így a 13 nemzetiség mindegyike rendelkezik képviselővel az Országgyűlésben. Ritter az elmúlt hét év fejleményeit pozitívan értékelte, kiemelve többek között például, hogy a 13 nemzetiség hét évvel ezelőtti támogatását 4 milliárd forintról 22 milliárd forintra emelték. Snežana Kresoja a szerbiai kisebbségek, és különösen a Vajdasági Autonóm Tartomány (VAT) helyzetét vázolta fel, kiemelve, hogy a szerb alkotmány 206 cikkéből 29 említi meg, illetve védi a nemzeti kisebbségek egyéni és kollektív jogait. A VAT-ban a szerb nyelv mellett a magyar, szlovák, horvát, román és rutén nyelvek hivatalosak, mivel e közösségek száma adott helyi önkormányzatokban meghaladja a népesség 15%-át. Ez alapján például a magyar nyelv 28 helyi önkormányzati egységben számít hivatalos nyelvnek. Kresoja kiemelte a Vajdasági Magyar Szövetség mint a magyar érdekeket képviselő legnagyobb magyar kisebbségi párt szerepét, amely hatékonyan látja el feladatát. Aurica Bojescu a romániai kisebbség

ukrajnai helyzetét foglalta össze, és Magyarország segítségét kérte az ukrajnai nemzeti kisebbségek – így a román kisebbség – jogainak biztosítása érdekében, hogy ne történjen további kisebbségi jogfosztás az országban. Az ukrán alkotmány különféle jogokat biztosít a nemzeti kisebbségek számára, azonban a jogszabályokban ez nem tükröződik vissza, holott ezek nem írhatnák felül az alkotmány rendelkezéseit. Emellett Ukrajna ratifikálta mind az ET Kisebbségvédelmi Keretegyezményét, mind a Nyelvi Chartát, ez azonban nem gátolja meg az országban megvalósuló folyamatos jogszűkítéseket. Kulcsár-Terza József elmondta, hogy bár Románia a kisebbségvédelem terén nem számít modellértékű országnak, a rendszerváltáshoz képest megfigyelhető néhány előrelépés. Ezek ellenére azonban Románia távol áll a demokráciától, a kisebbségek kollektív jogait nem ismerik el, az anyanyelvi oktatás elé is akadályokat gördít az állam. Emellett a nemzeti kisebbségek szimbólumhasználata sem megengedett, a magyar nemzeti kisebbség által használt zászlókkal kapcsolatban például több esetben intézkedéseket foganatosított a román állam. Kulcsár-Terza kiemelte, hogy az utóbbi évben a székelyföldi autonómiával kapcsolatos beadványát két ízben terjesztette be a bukaresti törvényhozás felé, azonban ezt elutasították, valamint szeparatista törekvésekkel vádolják a magyar kisebbséget, holott a területi autonómia nem erről szól, célja nem a Romániától történő elszakadás.

Az esemény egyfajta folytatásának, illetve a konferenciasorozat befejezésének tekinthető az október 19-én Strasbourgban megrendezésre kerülő negyedik kisebbségvédelmi konferencia, amely a nemzeti kisebbségek identitásának európai perspektíváit tekinti majd át, és amely szintén hibrid formában kerül megrendezésre, így az érdeklődők a magyar ET-elnökség honlapján (<https://huncoepres.mfa.gov.hu/>) online formában is követhetik az eseményt.

2021. október 8.